15.3.2021

Eduskunta
TyV@eduskunta.fi

Asia: **HE 4/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain muuttamisesta**

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ kiittää mahdollisuudesta esittää kirjallinen asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain muuttamisesta.

OAJ pitää tärkeänä, että työnantajilla on mahdollisuus selvittää työntekijöiden rikostaustaa myös lyhytaikaisissa enintään kolme kuukautta kestävissä työ- ja virkasuhteissa.

Opetusalalla tilanteet, joissa samalle tai seuraavalle päivälle tarvitaan sijainen päiväkotiin tai kouluun, ovat yleisiä. Sijaisuuksia tekeviä opettajia on paljon. Nämä opettajat voivat tehdä sijaisuuksia useissa eri kouluissa ja oppilaitoksissa.

Voimassa oleva lainsäädäntö on lyhyitä sijaisuuksia tekevien henkilöiden kannalta epäselvä. Työntekijä voi olla eripituisissa määräaikaisissa palvelussuhteissa samaan työnantajaan useidenkin vuosien ajan. Tällä hetkellä tulkinta kunnissa vaihtelee. Osa kunnista edellyttää rikostaustaotteen esittämistä voimassa olevan lain mukaisissa tilanteissa jokaisen määräaikaisen palvelussuhteen kohdalla ja osa katsoo, että rikostaustaotetta ei tarvitse esittää uudestaan, jos se on jo kerran esitetty. OAJ edellyttää, että lakia tältä osin tulisi täsmentää. Mikäli työntekijä tekee useita lyhyitä määräaikaisuuksia saman työnantajan palveluksessa, rikostaustaotetta ei pitäisi joutua esittämään jokaisen uuden määräaikaisen palvelussuhteen alkaessa, vaikka rikostaustaotteen esittämisestä olisi kulunut jo yli puoli vuotta. Mikäli työntekijän määräaikainen palvelussuhde jatkuu samalla työnantajalla joko samassa tai eri tehtävässä katkeamatta, työntekijän ei tarvitsisi esittää uutta rikostaustaotetta.

Rikosrekisterilain 6 §:n 2 momentissa tarkoitettu ote rikosrekisteristä tulisi olla mahdollista saada jatkossa nopeammin. Tällä hetkellä käsittelyajaksi on ilmoitettu seitsemän työpäivää. Jotta työnantajalla olisi aito mahdollisuus halutessaan selvittää työntekijän rikostausta esimerkiksi lyhytaikaisten sijaisuuksien kohdalla, tämä edellyttää sitä, että tarvittaessa rikostaustaote on saatavissa nopeastikin.

Rikostaustaotteen tulisi olla maksuton. Opetusalalla lyhytaikaisia sijaisuuksia tekevillä tulot voivat olla jo lähtökohtaisestikin pienemmät ja työnantaja vaihdella. Pahimmassa tapauksessa henkilö voi joutua esittämään uuden rikostaustaotteen puolen vuoden välein.

Ministeri Annika Saarikko on käynnistänyt selvityksen opettajarekisterin perustamisesta. OAJ pitää tärkeänä, että muun ohella selvitetään, voidaanko opettajarekisteriin liittää elementti, mikä tekisi rikosrekisteriotteen toimittamisen tarpeettomaksi.

Lakialoitteella LA 2/2019 vp ehdotetaan lain 2 §:n 3 momentissa olevan soveltamisalarajauksen poistamista, jolloin rikostaustan selvittämistä koskevaa lakia sovellettaisiin kaikkiin lain soveltamisalan piirissä oleviin tehtäviin työ- tai virkasuhteen kestosta riippumatta. OAJ pitää aloitetta sinänsä kannatettavana, mutta näkee haasteita siinä, miten muutos saataisiin toteutumaan. Kuten edellä on todettu, opetusalalla lyhytaikaisiin sijaisuuksiin voidaan tarvita henkilö jo samalle tai seuraavalle päivälle. Mikäli näissäkin tilanteissa rikostausta tulee selvittää ennen tehtävässä aloitusta, rikostaustaote tulee olla saatavissa tunneissa tai vaihtoehtoisesti rikostausta tulisi voida selvittää jo siinä vaiheessa, kun opettaja hakeutuu koulun sijaislistoille. Opetusalalla tilannetta helpottaisi myös se, että tieto rikosrekisteriotteen tarkistamisesta voitaisiin tallentaa.

Lakialoitteella LA 1/2019 vp ehdotetaan muutettavaksi lakia siten, että työnantajalla olisi oikeus pyytää otetta rikosrekisteristeristä myös työ- tai virkasuhteen jatkuessa. Työnantaja voisi pyytää työntekijää esittämään tällaisen otteen vuoden välein. OAJ pitää rikostaustan selvittämistä vuosittain käytännössä raskaana ja resursseja vievänä menettelynä. OAJ katsoo, että kun Suomeen saadaan opettajarekisteri, voisi rekisteriä kehittää siten, että se palvelisi myös tätä tarkoitusta.

OPETUSALAN AMMATTIJÄRJESTÖ OAJ

Heljä Misukka
koulutusjohtaja

Ira Hietanen-Tanskanen
lakimies